

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินงานวิจัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2555 มีผลผลิตที่เกิดจากงานวิจัยมากมายหลายสาขา ซึ่งนำไปสู่การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาหลายรายการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ได้มีการยื่นจดสิทธิบัตร 4 รายการ ได้แก่ (1) สูตรปุ๋ยผสมเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวไร่และกรรมวิธีผลิตปุ๋ยผสมสูตรดังกล่าว (2) ชีวผลิตภัณฑ์ชนิดผงสำหรับคลุกเมล็ด (3) ชีวผลิตภัณฑ์ชนิดเม็ดสำหรับรองก้นหลุมการปลูกพืช (4) โรงเรือนเพาะปลูกหลังคาพลาสติกโค้ง 2 ชั้น และมีการยื่นจดอนุสิทธิบัตร 4 รายการ ได้แก่ (1) เครื่องหีบน้ำมันแบบกดอัด (2) สูตรและกรรมวิธีผลิตเครื่องดื่มอาติไซค์ผสมสมุนไพร (3) สูตรตำรับผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวหน้าที่มีส่วนประกอบสำคัญจากสารสกัดจากชาเหมียง (*Camellia sinensis*) ที่มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (4) สูตรผสมสารสกัดจากใบชาเหมียงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น รวมทั้งขึ้นทะเบียนพันธุ์เฮมพ์ 4 สายพันธุ์ (RPF1, RPF2, RPF3, RPF4) ทั้งนี้ได้ดำเนินการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน ได้แก่ (1) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้าฝ้ายทอผสมขนแกะบ้านห้วยห้อม (2) การขอคุ้มครองเขตอนุรักษสมุนไพรและถิ่นกำเนิดในพื้นที่ปางมะโอ และโป่งคำ และ (3) เครื่องหมายการค้า สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน 4 รายการ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า ข้าวสะเนียน ผ้าฝ้ายทอผสมขนแกะบ้านห้วยห้อม พริกกะเหรี่ยงจังหวัดตากและแม่ฮ่องสอน และหัตถกรรมเครื่องเงินพระบาทห้วยต้ม และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ได้มีการยื่นจดสิทธิบัตร 4 รายการ ได้แก่ (1) ชีวผลิตภัณฑ์สำหรับกำจัดแมลงหริ่งข้าวและกรรมวิธีในการเตรียม (2) กรรมวิธีการสังเคราะห์ฟีโรโมนสำหรับดึงดูดผีเสื้อหนอนใยผัก (3) ผลิตภัณฑ์กำจัดศัตรูพืชที่มีส่วนผสมของสารสกัดจากดีปลี หางไหล พริกไทย และหนอนตายหยาก และ (4) ผลิตภัณฑ์เพาะกล้าพืชผัก รวมทั้งจดแจ้งลิขสิทธิ์ 3 รายการ ได้แก่ (1) หนังสือพืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ชุดที่ 1 บ้านปางมะโอ ต. แม่ะ อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ (2) หนังสือพืชอาหารและสมุนไพรท้องถิ่นบนพื้นที่สูง บ้านโป่งคำ ต.ดู่พงษ์ อ.สันติสุข จ.น่าน และ (3) ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง (Highland E-Herbarium) ทั้งนี้ได้ดำเนินการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน ได้แก่ เครื่องหมายการค้าข้าววังไผ่ สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 ได้ดำเนินการต่อเนื่องซึ่งจะมีผลผลิตที่เกิดจากงานวิจัยอีกหลายรายการที่สามารถดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาได้

ปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผลผลิตที่เกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อภาคธุรกิจและสังคม ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศสูงขึ้น ตลอดจนเพิ่มมูลค่าและผลผลิตทางการค้า

ชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความหลากหลายทางชีวภาพ และทรัพยากรที่สร้างขึ้น ล้วนมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สามารถเก็บเป็นทรัพย์สินที่อาจเสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพหรือสูญหายได้

ในขณะที่เดียวกันทรัพย์สินเหล่านี้สามารถได้รับการจัดการให้กลายเป็นทุนและสร้างสรรค์ให้มีมูลค่าเพิ่มได้ ทั้งนี้ต้องได้รับการจัดการอย่างเร่งด่วนก่อนที่จะสูญหายไป ไม่ว่าโดยสาเหตุจากภายในท้องถิ่นหรือประเทศ หรือถูกบริษัทข้ามชาติมาขโมยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งสร้างสิทธิประโยชน์จากผลงานวิจัย ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตัวนักวิจัย ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงควรให้ความสำคัญต่อการจดทะเบียนรับรองความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา และการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งที่เป็นสิทธิของชุมชนและที่เกิดจากผลงานวิจัย เพื่อให้ชุมชนบนพื้นที่สูงและผู้สร้างสรรค์ผลงานได้เป็นเจ้าของสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา และเข้าถึงผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อรวบรวมและประมวลผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- 2) เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่มีศักยภาพในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา
- 3) เพื่อบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- 4) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน

1.3 ผลงานที่เป็นรูปธรรมที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้น และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ผลผลิต (Output)

- 1) มีการรวบรวมผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- 2) ทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากผลงานวิจัย
- 3) มีแนวทางการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากผลงานวิจัย
- 4) ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน

ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) ทรัพย์สินทางปัญญาของสถาบันได้รับการคุ้มครองและมีการจัดการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์
- 2) ชุมชนได้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติ

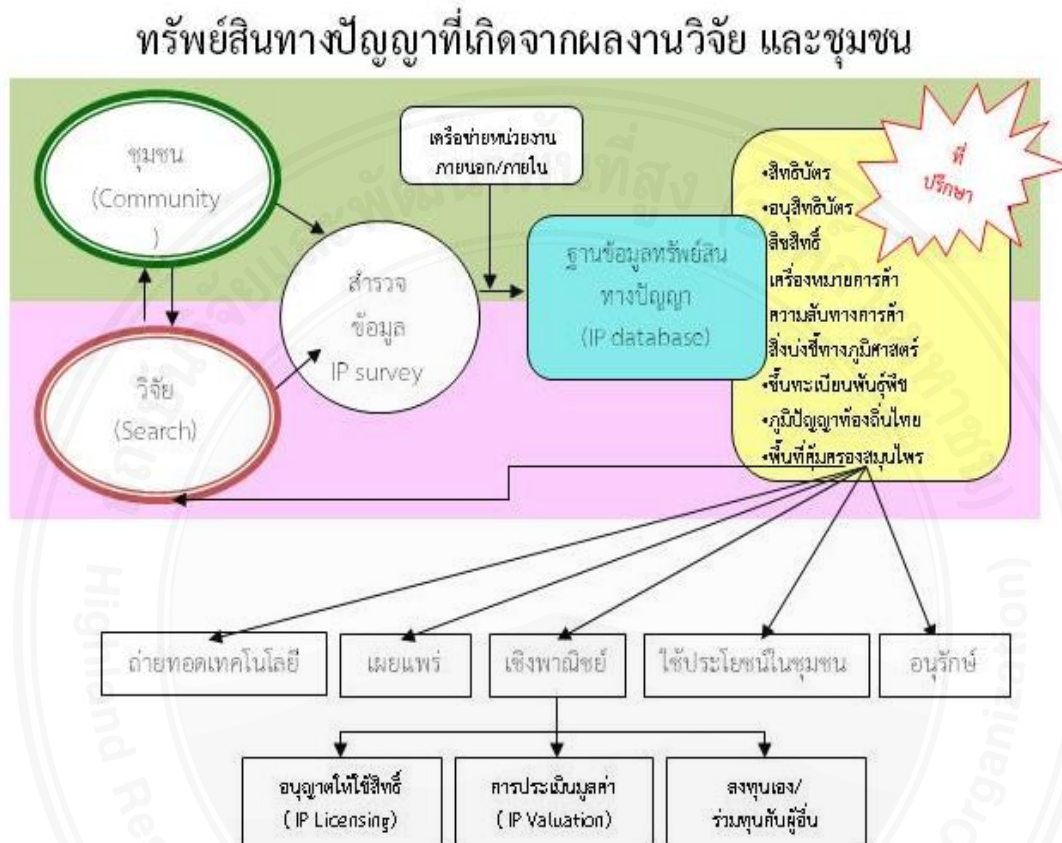
ตัวชี้วัดผลผลิต (Output)

- 1) มีการรวบรวมผลงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 1 รายงาน
- 2) ทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากผลงานวิจัย จำนวน 11 รายการ
- 3) มีแนวทางการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากผลงานวิจัย จำนวน 1 รายงาน
- 4) ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน จำนวน 1 ชุมชน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcome)

ผลงานวิจัยของสถาบันได้รับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม ในรูปแบบต่างๆ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร ฯลฯ และมีแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาตลอดจนชุมชนบนพื้นที่สูง ได้เข้าถึงผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมของความเป็นเจ้าของสิทธิทรัพย์สินทางภูมิ

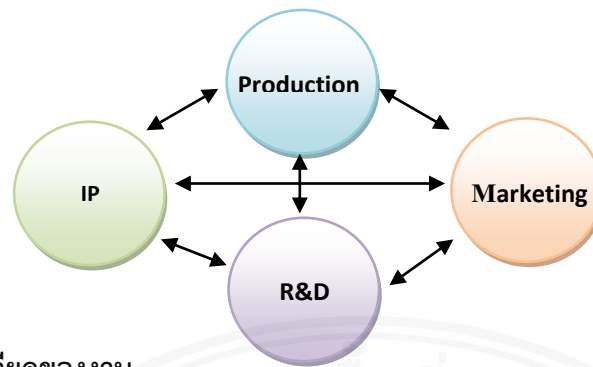
1.4 ทฤษฎี สมมติฐาน หรือกรอบแนวความคิด (Conceptual Framework) หรือ Research Hypothesis ของโครงการวิจัย

ทรัพย์สินทางปัญญา : ทรัพย์สินที่สำคัญขององค์กร (ชยธวัช อติแพทย์)

แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรสุขภาพ ต้องมีการสื่อสารระหว่าง 4 องค์ประกอบ: (ชุมชน อดีแพทย์)

1.5 ขอบเขตโดยละเอียดของงาน

1.5.1 พื้นที่การศึกษา

- 1) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- 2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 2 แห่ง

1.5.2 ขอบเขตการศึกษา

- 1) สนับสนุนให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อนุรักษ์สมุนไพรและถิ่นกำเนิด (ศึกษาต่อเนื่องจากงานวิจัยปี 2554)
- 2) สนับสนุนและร่วมมือกับชุมชนในการรวบรวม สังเคราะห์ภูมิปัญญา และขอจดทะเบียนคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน
- 3) สรุปรบทเรียนการจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชน
- 4) ศึกษาต้นแบบที่ดีในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา

1.6 งบประมาณ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) 1,000,000 บาท

1.7 ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน 300 วัน ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย 12 เดือน: เดือนตุลาคม พ.ศ.2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ.2556

[illegible]

เพิ่มมูลค่า โดย สำรวจไว้ใน							
หาข้อมูลเชิงลึกของ 2.2) และข้อ 2.3) นำไปสู่การขอจด ทางปัญญา/เพิ่ม รังพาณิชย์							
เรียนการจัดการ กับผู้ที่เกี่ยวข้อง							
ชน์จากทรัพย์สินทาง							
บัน และสังเคราะห์ ศักยภาพและความ ทรัพย์สินทางปัญญา							
ce) ถึงแนวทางการนำ ระโยชน์							
รณ์							